
BİRİNCİ BÖLÜM

İŞLETMENİN TEMEL KAVRAMLARI, AMAÇLARI VE ÇEVRE İLE İLİŞKİLERİ

Kumkale, İlknur; 2010; Genel İşletme; Murathan Yayınevi, Trabzon

İÇİNDEKİLER

1. Temel Kavramlar	4
1.1. İşletme	4
1.2. Girişimci	4
1.3. Yönetim ve Yönetici	5
1.4. Lider ve Liderlik	6
1.5. Tüketici - Tüketim	6
2. İşletmenin amaçları	7
2.1. Genel Amaçlar	7
2.1.1. Kar	7
2.1.2. Toplumsal Hizmet	8
2.1.3. Süreklilik.....	9
2.2. Özel Amaçlar	10
3. İşletmenin Çevre ile İlişkileri.....	11
3.1. İşletmenin Ekonomik Çevre ile İlişkileri.....	11

3.2. Sosyal Çevre ile İlişkileri.....	12
3.3. Hukuksal Çevre ile İlişkiler.....	13
3.4. Teknolojik Çevre ile İlişkileri.....	13
3.5. Siyasal Çevre ile İlişkiler.....	14
3.6. Uluslararası Çevre ile İlişkiler.....	14

1. TEMEL KAVRAMLAR

1.1. İŞLETME

İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak ve belirli ölçüde kar etmek amacıyla üretim faktörlerini planlı, uyumlu ve sistemli bir biçimde bir araya getirerek mal ve/veya hizmet üreten ya da pazarlama faaliyetinde bulunan ekonomik ve sosyal kuruluşlara işletme denir.

1.2. GİRİŞİMCİ

Girişimci ekonomik mal ve hizmet üretmek için üretim faktörlerini derleyen ve kar etmek için riski üstlenen kişidir.

Girişimcinin üstlendiği işlevler:

- Üretim faktörlerini bir araya getirerek mal ve hizmet üretmek
- İşletmenin politikalarını belirlemek
- Ürünlerin kalitesini yükseltmek ve yeni pazarlar bulmak
- Yeni mal ve hizmet, yeni üretim yöntemleri ve dağıtım kanalları araştırmak
- Hammadde kaynakları bulmak
- Riske katlanmak

1.3. YÖNETİM VE YÖNETİCİ

Yönetim, işletmenin amaçlarını gerçekleştirmek için sahip olduğu insan ve diğer kaynakları yönlendirme işlevidir.

Yönetici, kar ve riski başkalarına ait olmak üzere, mal ve hizmet üretmek için üretim elemanlarını elde edip birleştiren ve işletmeyi çalıştırma sorumluluğu olan kişidir.

İyi bir yöneticide bulunması gereken özelliklerden bazıları:

- o Zamanında ve doğru karar vermeli,
- o Kararlı olmalı,
- o Çalışanlara eşit davranmalı,
- o Çalışanlarına yakın olmalı, sorunlarına çözüm yolları bulmak için destek vermeli,
- o Demokratik ve tarafsız olmalı,
- o İyi bir eğitici olmalı,
- o Sorumluluk sahibi olmalı,
- o Ekip çalışmasını desteklemeli,
- o Sabırlı olmalı,
- o Cesur olmalı,
- o Davranışları tutarlı olmalı.

1.4. LİDER VE LİDERLİK

Liderlik, bir amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak diğerlerini yönlendirme ve onlara rehberlik etme yeteneği ve yetkisidir.

Liderlik etki yapılacak davranışa ve ortama göre farklı özellikler gerektirebilir. Ancak, liderlerin bazı ortak özellikleri de vardır. Bu yetenek deneyimle geliştirilebilir.

Liderlerin özellikleri:

- Duygularını ve davranışlarını denetleme
- İnsan ilişkilerinde başarılı olma
- İşini iyi bilme
- İleri liderlik becerilerine sahip olma – ekip oluşturma, performans izleme, delege etme, koçluk v.b.

1.5. TÜKETİCİ - TÜKETİM

Tüketim, çeşitli ihtiyaçların karşılanması amacıyla üretilen mal ve hizmetlerin kullanılması anlamına gelir.

Tüketici, tatmin edilecek ihtiyacı, harcayacak parası ve harcama isteği olan tüm kişi, kurum ve kuruluşlardır.

Ürünleri satın alma amcına göre tüketiciler:

- Nihai tüketiciler
- Endüstriyel veya örgütsel tüketiciler

2. İŞLETMENİN AMAÇLARI

2.1. GENEL AMAÇLAR

2.1.1. KAR

Dönem sonunda kar elde edebilmek hemen her özel sektör işletmesi için asli amaçlar arasındadır. Bunun için de işletme maliyetlerini minimum düzeye indirmek ve satış fiyatını maksimum düzeye çıkarmak ister.

Kar aynı zamanda bir işletmenin

- faaliyetlerini ölçme,
- denetleme,
- insanları daha verimli çalışmalarını için özendirme
- ve varlığını sürdürme aracı olduğu gibi,
- devlet açısından da vergi almada kullanılan bir kaynaktır.

2.1.2. TOPLUMSAL HİZMET

İşletme toplumun bir parçası olduğuna göre dolaylı ya da dolaysız olarak topluma hizmet etmek zorundadır. İşletme yaptığı yatırımlar ve yarattığı katma değer ile topluma hizmet götürür.

Kamu işletmeleri ise topluma hizmet etmeyi dolaysız bir amaç olarak ön planda tutar. Devlet özel sektörün yatırım yapmayı düşünmediği alanlarda karlı olmasa bile işletme kurar ve işletir. Burada amaç önce halkın ihtiyaçlarını karşılamaktır. Ancak bu tür işletmelerin çağdaş işletmecilik anlayışı içinde yönetilmeleri ve özellikle rasyonel, verimli ve karlı hareket etmeleri halinde üretilen mal ve hizmetin miktarı, kalitesi ve fiyatı ile diğer işletmelerle rekabet ücüne sahip olurlar ve varlıklarını sürdürebilirler. Böylece yalnız verimli olmakla kalmayıp yeni yatırım alanları açarak ve istihdam sağlayarak topluma daha fazla hizmet edebilirler.

İşletmenin sosyal sorumluluğu kavramı;

- hissedarlara uygun ve adil kar payı,
- personele uygun ücret ve iyi çalışma şartları,
- tüketicilere uygun fiyat ve kaliteli mal,
- hammadde ve malzeme satıcılarına uygun fiyat,
- çevre halkına karşı çevreyi koruma ve iş imkanı sağlama,
- devlete vergi verme gibi görev ve sorumluluklar yüklemektedir.

İşletmeler kar elde etmek için topluma faydalı ürünler ortaya koymak durmudadırlar. Fayda maliyet dengesini iyi gerçekleştiren işletmeler ancak başarıyla yaşamlarını sürdürebilirler. Toplum günümüzde

işletmeleri yalnız ürettikleri ürünlerle değil toplumsal sorumluluğuyla da değerlendirmektedir. Bu açıdan toplumun bir parçası olan işletme yalnız ticari değil toplumsal yükümlülüklerini de yerine getirmek zorunda kalmaktadır. Bu toplum için olumlu olduğu gibi işletme için de olumludur.

2.1.3. SÜREKLİLİK

Toplumun bir parçası ve sosyal ve ekonomik bir varlık olan işletmeler süreklilik amacıyla kurulurlar. İşletmeler başarılı olabildikleri mühletçe hayatta kalacaklardır.

İşletme, varlığını sürdürebilmek için yeniliklere ve gelişmesi gittikçe hızlanıp karmaşık hale gelen bir çevreye uyum sağlamak zorundadır.

İleriye gören iş adamı teknolojinin, ekonominin, sosyal hayatın yeniliklerini anında algılar ve işletmeysiyle ilgili önlemleri alır. Bu önlemleri almayanlar ise geride kalırlar ve yok olmaya mahkumdurlar.

2.2. ÖZEL AMAÇLAR

İşletmeler türlerine, özelliklerine kuruluş amaçlarına, hissedarların sayısına göre bazı özel amaçlara sahip olabilirler.

- Kazanç sağlama
- Ucuza mal edip ucuza satmak
- Tüketicilere daha kaliteli mal ve hizmet sunmak
- İstihdam olanağı sağlamak
- Bir düşünce veya bir varlığın işlenmesi için olanak sağlamak
- Uluslararası ilişkileri güçlendirmek
- ...

3. İŞLETMENİN ÇEVRE İLE İLİŞKİLERİ

3.1. İŞLETMENİN EKONOMİK ÇEVRE İLE İLİŞKİLERİ

İşletmeler faaliyetlerini bir ekonmik sistem içinde sürdürdükleri için tercih edilen sisteme göre yapılırlar.

Serbest rekabet sisteminde kaynaklarını etkin kullanarak maliyetini en düşük, karını en yüksek seviyeye çıkarmaya çalışır ve rekabet gücünü gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde artırmanın yollarını arar.

İşlemelerin değişen koşullara, gelişen teknolojilere ayak uydurabilmesi için esneklik yeteneğine sahip olmaları gerekir.

3.2. SOSYAL ÇEVRE İLE İLİŞKİLERİ

İşletmeler ekonomik birer birim olmasının yanında aynı zamanda sosyal birer varlıktır.

İşletmeler varlıklarını sürdürmek için ürettikleri mal ve hizmetleri tüketicilere sunmaları ve ürünleri ile onları memnun etmeleri gerekir. Hatta tüketicilerin korunması için gerekli hassasiyeti göstermeleri gerekir.

Örneğin;

- işletmeler ürünleri ile ilgili tüketici danışma hattı ve şikayet büroları açmalı,
- periyodik tüketici anketleri yapmalı,
- reklam, ambalajlama ve garanti belgeleri gibi konularda yanıltıcı uygulamalardan kaçınmalı,
- satış sonrası hizmetlerini güçlendirmelidir.

İşletmeler aynı zamanda doğal çevreye zarar vermeyecek davranışlarda bulunmalı ve çevre bilincini yaymak için çalışmalar yapmalıdır. Örneğin;

- bacalara filtre taktırmak,
- atık arıtma sistemleri yaparak suların ve kimyasalların arıtılarak doğaya bırakılmasını sağlamak,
- araçların egzoz gazı emisyon ölçümlerinde hassasiyet göstermeli,
- ambalaj malzemelerini insan ve çevre sağlığına zarar vermeyecek şekilde seçmeli ve geri dönüşümünü sağlamalı
- mesleki, teknik ve yönetim konusunda işletmelerde çalışanlar eğitilmelidir,
- eğitim kurumlarından yararlanılmalı, eğitim kurumları desteklenmeli ve ihtiyaç olan eğitim kurumları işletmeler tarafından açılmalıdır.

3.3. HUKUKSAL ÇEVRE İLE İLİŞKİLER

İşletmeler kuruluşlarından başlayarak, faaliyetlerini sürdürürken ve hatta tasfiye edilirken hukuksal çevre ile ilişki içindedir.

3.4. TEKNOLOJİK ÇEVRE İLE İLİŞKİLERİ

İşletmeler teknolojik gelişmeleri takip ettiği ve en hızlı biçimde uyguladıkları ölçüde rekabette öne geçebilirler.

Ekonomik mücadele günümüzde ilerleme alanında yürütülmektedir; kullandığı silahlar ise araştırma, yenilik ve teknik ileriliktir.

İşletmeler teknolojiyi kullanırken maliyet-fayda dengesini iyi kurmalı ve optimum seviyeyi benimsemelidirler. Her zaman son teknolojiyi kullanmak işletme için iyi olamayabilir, bunun yerine işletmenin verimini artıracak ve maliyetleri düşürecek teknolojiye yatırım yapılmalı.

İşletmeler yalnız teknolojiyi kullanmayı değil onu geliştirmeyi de görev edinmelidirler.

3.5. SİYASAL ÇEVRE İLE İLİŞKİLER

Bir kurumun, bir işletmenin veya devletin yaşama ve gelişmesini etkileyen nitelik ve önemdeki önlem ve faaliyetleri siyaset kavramı içinde sayılabilir.

Her şehir, her belde, bölge ya da ulusal ve uluslararası kuruluşların kendi yüksek çıkarları için aldıkları karar ve önlemler orada yaşayan işletme ve kurumları olumlu veya olumsuz biçimde etkileyecektir.

3.6. ULUSLARARASI ÇEVRE İLE İLİŞKİLER

İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve iletişimin son derece kolaylaşması rekabetin koşullarını zorlaştırmıştır. Sınırlar kalkmış dünyaya neredeyse tek pazar haline gelmiştir. Bu nedenle dünyadaki tüm ülkeler ve tüm işletmeler uzaklığı ne olursa olsun birbirinin akibi durumundadır.

Çokuluslu işletmelerin sayısı günden güne artmakta, uluslararası ekonomik ilişkilerden etkilenmektedir. İşletmeler ilişkide buldukları ülkelerin politikalarını, ekonomik koşullarını iyi araştırıp öğrenmek zorundadırlar.

Bunun yanında işletmeler ekonomik ilişkide olduğu ülkelerin örf ve adetlerini, kültürünü, sosyal yapısını da öğrenmelidir. Aksi takdirde o ülkelerde yaşayan insanların yaşam biçimlerine, kültürlerine uygun olmayan mal ve hizmetlerin pazarlanması için gereksiz yere zaman ve para kaybına uğrayabilirler.

4. İŞLETME BİLİM DALININ DİĞER BİLİM DALLARIYLA İLİŞKİLERİ

- Ekonomi
- Davranış bilimleri
- Hukuk
- Matematik ve istatistik
- Bilgi teknolojileri